

Dr. Cătălin ȚONE

Dr. Cristian-Eduard ȘTEFAN

Diplomat economist Petar NENOV

„ETNOBOTANICELE” – VISE CARE UCID

Editura SITECH

Craiova

CUPRINS

INTRODUCERE.....	9
CAPITOLUL I	11
TIPOLOGIA NOILOR SUBSTANȚE CU PROPRIETĂȚI PSIHOACTIVE.....	11
1.1. Aspecte generale privitoare la noile substanțe cu proprietăți psihoactive.....	11
1.2. Caracteristicile noilor substanțe cu proprietăți psihoactive	21
CAPITOLUL II.....	80
ANALIZA PROFILULUI CONSUMATORULUI DE NOI SUBSTANȚE CU PROPRIETĂȚI PSIHOACTIVE.....	80
2.1. Cauze și împrejurări care favorizează consumul noilor substanțe cu proprietăți psihoactive	80
2.2. Profilul socio-demografic al consumatorului noilor substanțe cu proprietăți psihoactive	83
CAPITOLUL III	104
POLITICA EUROPEANĂ DE CONTROL AL NOILOR SUBSTANȚE CU PROPRIETĂȚI PSIHOACTIVE.....	104
3.1. Contextul european în domeniul noilor substanțe cu proprietăți psihoactive.....	104
3.2. Legislația europeană privitoare la controlul noilor substanțe cu proprietăți psihoactive	113

CAPITOLUL IV	132
MANAGEMENTUL SISTEMULUI NAȚIONAL	
ÎN DOMENIUL NOILOR SUBSTANȚE CU	
PROPRIETĂȚI PSIHOACTIVE.....	132
4.1. Situația actuală a traficului și consumului noilor	
substanțe cu proprietăți psihoactive.....	132
4.2. Legislația națională privind controlul noilor	
substanțe cu proprietăți psihoactive.....	144
4.3. Sistemul instituțional intern care asigură prevenirea	
și combaterea traficului și consumului noilor	
substanțe cu proprietăți psihoactive.....	165
CAPITOLUL V.....	175
STUDII DE CAZ.....	175
5.1. Trafic de mefedronă prin Vama Otopeni.....	175
5.2. Grup infracțional organizat implicat în traficul ilicit	
internațional de substanțe psihoactive noi	187
ANEXE.....	192
BIBLIOGRAFIE.....	215

INTRODUCERE

Noile substanțe psihoactive au devenit disponibile la scară largă cu o rapiditate fără precedent. Conform unui raport din anul 2010 al Oficiului European de Poliție (Europol) și al Observatorului European pentru Droguri și Toxicomanie (OEDT), viteza cu care apar și modalitățile în care pot fi distribuite noile substanțe psihoactive pun în dificultate procedurile existente de monitorizare, răspuns și control al utilizării acestora.

Apariția rapidă a unui număr mare de noi substanțe psihoactive necontrolate reprezintă o problemă tot mai importantă pentru modelele actuale de control al drogurilor.

România s-a confruntat cu apariția unor magazine în care se comercializează o serie de produse ce au în componență plante și substanțe cu proprietăți psihoactive, care s-au dovedit a fi deosebit de periculoase pentru sănătate. Majoritatea acestor magazine au fost amplasate în apropierea școlilor, fapt ce a determinat o explozie a numărului de consumatori în rândul adolescenților și persoanelor tinere. Consumul de „etnobotanice” este considerat mai periculos decât cel de droguri, deoarece nefiind cunoscute efectele pe care aceste produse îl au asupra organismului, consumul lor nu este precis reglementat și, în plus, medicii nu știu ce tratamente să aplice.

Gradul înalt de pericol pentru sănătate al acestor produse este dovedit de numărul extrem de mare de persoane, în special tineri, care se prezintă la spital, în urma consumului de „plante etnobotanice”.

Noile substanțele și produse cu efecte psihoactive sunt denumite în mod incorect „etnobotanice”, întrucât ele nu au nimic în comun cu plantele.

Denumirea agreată de statele membre ale UE pentru produsele comercializate prin intermediul „magazinelor de vise”, este aceea de „**noi substanțe cu proprietăți psihoactive**”, ce sunt disponibile în stare pură sau în combinații.

Noua piață a drogurilor se distinge prin viteza cu care furnizorii răspund la măsurile de control impuse, prin oferirea de noi alternative în locul produselor restricționate.

Efectele generate de aceste substanțe sunt similare celor produse de substanțele psihotrope, având efect direct asupra creierului uman. Consecințele consumului sunt concretizate în stări confuzionale – pierderea identității, halucinații, diminuarea atenției, toate acestea fiind combinate cu efecte adverse ca: puternice dureri de cap, anxietate, amețeli, confuzie și atacuri severe de panică, creșterea frecvenței cardiace, a tensiunii arteriale și a temperaturii corpului.

Aceste substanțe sunt extrem de dăunătoare pentru sănătate și produc efecte ireversibile. Cu toate că numeroase spitalizări și decese au fost atribuite acestor substanțe în statele membre ale UE, efectele lor asupra sănătății nu au fost de multe ori testate, dovedind nevoia unei abordări mai complete pentru a răspunde acestui fenomen.

Societatea civilă și autoritățile abilitate ale statului trebuie să fie conștiente de acest pericol și să acționeze, atât pe segmentul combaterii, cât și pe partea de prevenire a acestui flagel. Nu este o luptă ușoară, nu există soluții miraculoase, nicio țară nereușind să elimine total consumul unor astfel de produse.

CAPITOLUL I TIPOLOGIA NOILOR SUBSTANȚE CU PROPRIETĂȚI PSIHOACTIVE

1.1. Aspecte generale privitoare la noile substanțe cu proprietăți psihoactive

În ultima perioadă de timp, tot mai multe persoane, în special tineri, încearcă descoperirea unor senzații noi prin care să „evadeze” din cotidian și, de cele mai multe ori, asimilează aceste senzații cu iluzia scăpării de sub influența unor probleme personale.¹

În mod frecvent, aceste senzații sunt induse prin folosirea unor substanțe cu conținut stupefiant. Astfel, se ajunge la consum repetat și, nu în ultimul rând, la dependență, care uneori poate fi fatală.

„Plantele etnobotanice”, cunoscute pentru efectele lor similare unor droguri ușoare, au ajuns să se regăsească printre „ingredientele” de bază ale unei petreceri între tineri. Pentru că îi eliberează de emoții, inhibiții, tristețe și îi trimit în „al nouălea cer”, din ce în ce mai mulți tineri au devenit clienți fideli ai magazinelor de plante psihotrope².

Potrivit site-ului *dexonline.ro*, denumirea de „etnobotanice” este folosită pentru a desemna plantele care au fost utilizate în scopuri medicinale sau rituale de către diferite culturi.

¹ Tone, Cătălin, *Drogurile-tentații și pasiuni ucigașe*, Editura Sitech, Craiova, 2009, pag. 197.

² http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:OwO_COi1zSYJ:www.chooselife.ro/materiale/romania/word/plante%2520etnobotanice%2520documentar.doc+Amida+acidului+lisergic&cd=41&hl=en&ct=clnk&clnt=firefox-aPLANTELE ETNOBOTANICE

nic” are următoarele înțelesuri³: *studiu al denumirilor populare ale plantelor; referitor la etnobotanică; ramură a etnobiologiei care studiază relațiile reciproce dintre om și mediul vegetal.*

Termenul de „etnobotanice”, cu care noile substanțe psihoactive s-au „consacrat” în societate, nu a fost inserat în cuprinsul actelor normative circumscrise acestui domeniu, având în vedere faptul că acesta reprezintă o denumire generică similară cu „droguri ușoare”, denumire comercială manipuloare, utilizată cu scopul inducerii unei percepții pozitive asupra lor din partea societății.

Consumul unor substanțe psihoactive noi poate avea implicații importante de sănătate și politică publică, iar monitorizarea tendințelor emergente este o provocare considerabilă. Noile tipare ale consumului de droguri sunt dificil de detectat, deoarece, în mod tipic, ele apar pentru prima dată la niveluri scăzute și în localități specifice sau în cadrul unor subgrupuri restrânse ale populației⁴.

Conform definițiilor cuprinse în Decizia 2005/387/JAI a Consiliului privind schimbul de informații, evaluarea riscurilor și controlul noilor substanțe psihoactive, „substanță psihoactivă nouă” înseamnă un nou drog sau un nou drog psihotrop în formă pură sau în preparat; „drog nou” înseamnă o substanță în formă pură sau în preparat, care nu a fost inclusă în tabelele anexate Convenției unice privind stupefiantele din 1961 a Organizației Națiunilor Unite și care poate reprezenta o amenințare la adresa sănătății publice comparabilă cu cea reprezentată de substanțele enumerate în tabelele I, II sau IV; „drog psihotrop nou” înseamnă o substanță în formă pură sau în preparat, care nu a fost inclusă în tabelele anexate Convenției privind substanțele psihotrope din 1971 a Organizației Na-

³ <http://dexonline.ro/definitie/etnobotanic>

⁴ Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie, *Situația drogurilor în Europa. Raportul anual 2008*, Luxemburg, Oficiul pentru publicații al Uniunii Europene.

țiunilor Unite și care poate reprezenta o amenințare la adresa sănătății publice comparabilă cu cea reprezentată de substanțele enumerate în tabelele I, II, III sau IV.

„Droguri legale” reprezintă un termen generic care denumește compușii psihoactivi nereglementați la nivel internațional sau produsele care îi conțin, preparate în mod specific pentru a imita efectele drogurilor cunoscute (tradiționale), deseori în scopul eludării măsurilor de control privind drogurile. Termenul cuprinde o gamă largă de substanțe și produse sintetice și derivate din plante, inclusiv „substanțe chimice de cercetare”, „pilule recreative”, „droguri vegetale” etc. vândute de obicei pe internet și în așa-numitele „smart/head shop-uri”, promovate prin strategii de marketing sofisticate și agresive și, în anumite cazuri, intenționat etichetate necorespunzător, ingredientele declarate fiind diferite de compoziția reală. Piața „drogurilor legale” se deosebește prin viteza cu care furnizorii eludează controalele în domeniul drogurilor prin furnizarea de noi alternative la produsele restricționate.

Pe lângă drogurile așa-zise „clasice”, cei interesați consumă noi tipuri de droguri care nu sunt altceva decât substanțe obținute din plante care cresc în diferite părți ale globului sau substanțe sintetice obținute prin sinteză.

Profitând de faptul că unele dintre aceste substanțe nu sunt considerate ca fiind ilegale în anumite țări, diferite firme sau persoane fizice le importă și le comercializează, în special prin intermediul Internetului, obținând profituri importante.

„Etnobotanicele” sunt un amestec de prafuri sau plante uscate, stropite cu diferite substanțe chimice. În componența lor se pot găsi urme de amfetamine, metamfetamine, mefedronă, cocaină, heroină, canabinoizi sintetici (care imită acțiunea THC-ului, dar efectul lor este trei-patru ori mai puternic). Proporția acestor substanțe diferă de la plic la plic, de aceea unii consumatori riscă să consume substanțe impure, amestecuri nocive sau riscă să consume în supradoze. De re-

gulă se prizează (se trag pe nas) sau se fumează în pipe speciale ori sub formă de țigară. Consumul de prafuri din plicuri „etnobotanice” poate dezvolta dependență fizică și psihică, încă de la prima administrare, mai ales în cazul substanțelor care conțin metamfetamine⁵.

Puține țări au sisteme de monitorizare sensibile la acest fenomen nou în domeniul consumului de droguri, iar dificultățile metodologice pentru depistarea acestora sunt considerabile. Cu toate acestea, importanța identificării noilor amenințări potențiale este larg recunoscută. Sistemul de avertizare timpurie al UE asigură un mecanism de răspuns rapid în cazul apariției unor noi substanțe psihoactive pe scena drogurilor.

Activitățile în sprijinul sistemului de avertizare timpurie reprezintă o parte importantă a activității Observatorului European pentru Droguri și Toxicomanie (OEDT) și se încadrează într-o perspectivă mai largă de utilizare a unei diversități de surse de date pentru îmbunătățirea promptitudinii și sensibilității sistemului european de monitorizare a drogurilor.

Peste 90 de substanțe au fost raportate prin sistemul de avertizare timpurie încă de la înființarea acestuia în 1997. Până de curând, fenetilaminele și triptaminele au reprezentat o parte considerabilă a notificărilor. Cu toate acestea, în ultimii ani, a apărut o gamă mai diversificată de substanțe. În rândul acestora sunt incluși numeroși derivați de piperazină și catinonă, precum și amestecul eterogen de alte substanțe, inclusiv produse din plante, câteva substanțe stimulative și halucinogene neobișnuite și unele produse medicamentoase.

Pentru a identifica evoluțiile prezente de pe piața online a drogurilor, OEDT desfășoară un studiu succint anual. În anul 2009, un număr total de 115 magazine online au fost chestionate. Pe baza codurilor de domenii ale țărilor și a altor informații disponibile pe site-urile Internet, aceste magazine online par a fi situate în 17 țări europene. Majoritatea comercianților cu amă-

nuntul online au fost identificați ca având sediul în Regatul Unit (37%), Germania (15%), Țările de Jos (14%) și România (7%).

Din comunicările Centrului European de Monitorizare a Drogurilor și a Dependenței de Droguri de la Lisabona, rezultă că la nivel european sunt supuse controlului și alte plante și substanțe psihoactive, care nu se regăsesc în prezent în tabelele anexă la convențiile internaționale și, implicit, nici în cele anexă la Legea nr. 143/2000⁶ și Legea nr. 339/2005⁷. Această lacună a permis traficantilor de droguri să transfere câmpul de operare din statele în care substanțele erau deja interzise pe teritoriul țării noastre, ceea ce a avut efecte negative asupra stării de sănătate a populației, determinând totodată creșterea infracționalității.

Produsele comercializate pe internet și în unele magazine specializate sub denumirea de „spice” sunt disponibile cel puțin din anul 2006. Deși publicitatea pentru produsele de tip „spice” se poate face cu referire la mirosul plăcut răspândit prin aprindere, atunci când aceste produse sunt fumate, efectele sunt descrise de către unii consumatori ca fiind similare cu cele ale canabisului. În urma unui raport din Suedia, sistemul de avertizare timpurie a monitorizat produsele de tip „spice” încă de la începutul anului 2008. Informațiile de pe ambalajul de tip „spice” indică faptul că acestea sunt constituite din 14 ingrediente de origine vegetală. Deși cel puțin două dintre ingrediente – *Pedicularis densiflora* și *Leonotis leonurus* – pot avea efect psihoactiv, se cunosc foarte puține lucruri despre farmacologia și toxicologia materialelor din plante care ar fi cuprinse în produsele de tip „spice”.

⁶ Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, publicată în „Monitorul oficial al României”, partea I, nr. 362 din 3 august 2000, cu modificările și completările ulterioare.

⁷ Legea nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope, publicată în „Monitorul oficial al României”, partea I, nr. 1095 din 5 decembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare.

⁵ http://www.dependenta.ro/tratament_dependenta_etnobotanice.htm

În anul 2008, produsele de tip „spice”, precum și diferite alte amestecuri de iarbă de tip „spice” au putut fi cumpărate de la magazinele online și au fost disponibile în magazinele de tip „head” sau „smart” care vând „extaze legale” în cel puțin nouă state membre ale UE (Republica Cehă, Germania, Letonia, Lituania, Luxemburg, Austria, Polonia, Portugalia, Regatul Unit).

Statele membre ale UE au întreprins investigații criminalistice extinse pentru a identifica ingredientele psihoactive ale produselor de tip „spice”. Astfel, în decembrie 2008, Germania și Austria au depistat canabinoidul sintetic JWH-018. Structura chimică a JWH-018 diferă substanțial de tetrahidrocannabinol (THC), principiul activ principal al tuturor produselor din cannabis. La animalele pe care s-au efectuat studii, JWH-018 produce aceleași efecte ca THC, și s-a raportat că este mai puternic. La începutul anului 2009, un al doilea canabinoid sintetic, CP 47,497, și trei dintre omologii săi, au fost depistați pe eșantioanele de produse de tip „spice” din Europa.

Ca răspuns la preocupările potențiale privind sănătatea, cinci state membre ale UE au întreprins diverse acțiuni pentru a interzice sau a controla în alt mod produsele de tip „spice” și compușii acestora. Germania a folosit legislația privind consumul de narcotice în cazuri de urgență pentru a controla cinci canabinoide sintetice care se găsesc în produsele de tip „spice”. Franța a clasificat drept narcotice 6 canabinoide sintetice care se găsesc în produsele de tip „spice”. Austria a folosit legea privind medicamentele pentru a interzice ca amestecurile pentru fumat care conțin 6 canabinoide sintetice să fie importate sau comercializate în țară. Luxemburg a hotărât să controleze diferite canabinoide sintetice ca substanțe psihotrope. Polonia a modificat legea privind narcoticele, introducând sub control JWH-018 și două dintre ingredientele pe bază de ierburi care ar fi incluse în produsele de tip „spice”.

Internetul a apărut ca o piață nouă pentru substanțele

psihoactive, punând la dispoziția vânzătorilor cu amănuntul posibilitatea de a oferi spre vânzare alternative la drogurile controlate adresate publicului larg. Piața online are implicații pentru răspândirea potențială a noilor substanțe psihoactive, iar monitorizarea ei este un element din ce în ce mai important de identificare a noilor tendințe ale drogurilor.

Produsele de tip „spice” sunt vândute pe internet și în magazine specializate ca amestecuri pentru fumat. În anul 2008, chimiștii criminaliști au descoperit că „spice” nu este un produs inofensiv din plante, așa cum se pretindea. Constituenții psihoactivi reali ai produselor de tip „spice” au fost identificați ca aditivi sintetici: substanțe precum agonistul receptorului de canabinoide JWH-018, care imită efectele tetrahidrocannabinolului (THC) din cannabis⁸.

Începând cu anul 2009, așa-numitul fenomen „spice” a continuat să se extindă cu o rapiditate demnă de remarcă. Pe parcursul aceluiași an, ambalajele cu numele și marca produselor de tip „spice” s-au diversificat. Compușii psihoactivi adăugați acestor produse au continuat să se modifice, ca răspuns la noile măsuri de control. Astfel, au fost identificați un număr de nouă canabinoizi sintetici noi.⁹

Varietatea și numărul canabinoizilor sintetici, sau a altor substanțe, care pot fi adăugați la produsele din plante, prezintă noi provocări în ceea ce privește identificarea, monitorizarea și analiza de risc a acestora. Nu se cunoaște aproape nimic despre profilul farmacologic, toxicologic și de siguranță al acestor compuși la oameni.

Tipul și cantitatea de canabinoizi sintetici adăugați la unele produse naturale pot să varieze considerabil, iar unii din-

⁸ Un agonist este o substanță chimică care se leagă de un receptor specific al unei celule și declanșează o activitate a celulei. Un agonist imită de multe ori acțiunea substanțelor endogene sau de origine naturală.

⁹ Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie, *Situația drogurilor în Europa. Raportul anual 2009*, Luxemburg, Oficiul pentru publicații al Uniunii Europene, p. 97.

tre acești compuși pot fi puternic activi în doze foarte mici. Drept rezultat, nu poate fi exclusă supradoza accidentală cu un risc de complicații severe psihiatrice sau de altă natură¹⁰.

Niciunul dintre canabinoizii sintetici nu este controlat în temeiul convențiilor ONU și nu există informații că vreunul dintre aceștia ar fi fost autorizat ca produs medicamentos în UE.

În prezent, mai multe state¹¹ europene au interzis și controlează în alt mod produsele „spice”, cele asemănătoare „spice” și compușii aferenți. Ingredientele despre care se susține că sunt din plante ale produselor de tip „spice” nu sunt controlate la nivel internațional, însă unele țări europene¹² au introdus unul sau două astfel de produse pe lista lor cu substanțe controlate.

Elveția a găsit o modalitate originală și eficientă de control și combatere a fenomenului produselor „spice”, interzicând în temeiul reglementărilor sale în domeniul alimentar „amestecurile de iarbă de tip spice”.¹³

În ancheta online desfășurată pe parcursul anului 2010, numărul magazinelor online care oferă produse „spice” a scăzut brusc în comparație cu anul precedent. Deși are o sferă de cuprindere mai mare, ancheta din 2010 a identificat doar 21 de magazine care oferă produse de tip „spice”, față de 55 în 2009. În anul 2010, două magazine online care ofereau produse „spice” aveau sediul în Regatul Unit, în scădere de la 23, anul precedent. În cea mai recentă prezentare succintă, 15 magazine au afirmat că au disponibile produse „spice”, opt dintre acestea

¹⁰ Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie, *Situația drogurilor în Europa. Raportul anual 2010*, Luxemburg, Oficiul pentru publicații al Uniunii Europene, p. 102.

¹¹ Danemarca, Germania, Estonia, Irlanda, Franța, Letonia, Lituania, Luxemburg, Austria, Polonia, România, Suedia, Regatul Unit.

¹² Letonia, Polonia și România.

¹³ Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie, *Situația drogurilor în Europa. Raportul anual 2010*, Luxemburg, Oficiul pentru publicații al Uniunii Europene, p. 103.

menționând sediul lor: trei în Statele Unite și câte unul în Spania, Polonia, Portugalia, România și Regatul unit. Celelalte 6 magazine online care ofereau produse de tip „spice” au informat că au epuizat stocurile, utilizând probabil numele mărcii pentru a atrage clienți.

Spre deosebire de drogurile ilegale, nicio țară din lume nu a comunicat că a capturat cantități mari de produse de tip „spice”, dar nici constatarea de infracțiuni asociate cu acest fenomen. Acest aspect, coroborat cu lipsa de cunoștințe sau existența cunoștințelor limitate privind compoziția chimică, creează o „zonă gri” în jurul monitorizării acestor produse.

Termenul „droguri legale” cuprinde o gamă variată de produse, de la amestecuri din plante, la droguri sintetice sau „de sinteză” și „pilule pentru petreceri”, care sunt consumate în diferite moduri (fumate, prizate, ingerate, injectate etc.).

Aceste produse pot fi comercializate ca odorizante de cameră, arome din plante sau săruri de baie, deși sunt destinate unei utilizări diferite. Această diversitate mascată a utilizării îngreunează colectarea și interpretarea datelor privind prevalența „drogurilor legale”.

Un studiu efectuat în anul 2008 în Polonia de către CBOS în rândul elevilor de 18 ani a constatat că 3,5% dintre aceștia au consumat „droguri legale” cel puțin o dată în viață, o cifră comparabilă cu cea pentru ciupercile halucinogene (3,6%). De asemenea, 2,6% dintre elevi au declarat că au consumat „droguri legale” în ultimele 12 luni.¹⁴

O anchetă desfășurată în rândul a 1.463 de elevi cu vârste cuprinse între 15 și 18 ani în școli de formare teoretică și profesională din Frankfurt a constatat că aproximativ 6% dintre respondenți au declarat că au consumat produse de tip „spice” cel puțin o dată, iar 3% au consumat astfel de produse în ultimele 30 de zile. Este posibil ca aceste cifre să fi fost influențate

¹⁴ Centrum Badania Opinii Spolecznej - Centrul de Cercetare a Opiniei Publice, Polonia.